

Georg Mejer Jacob Fabricius

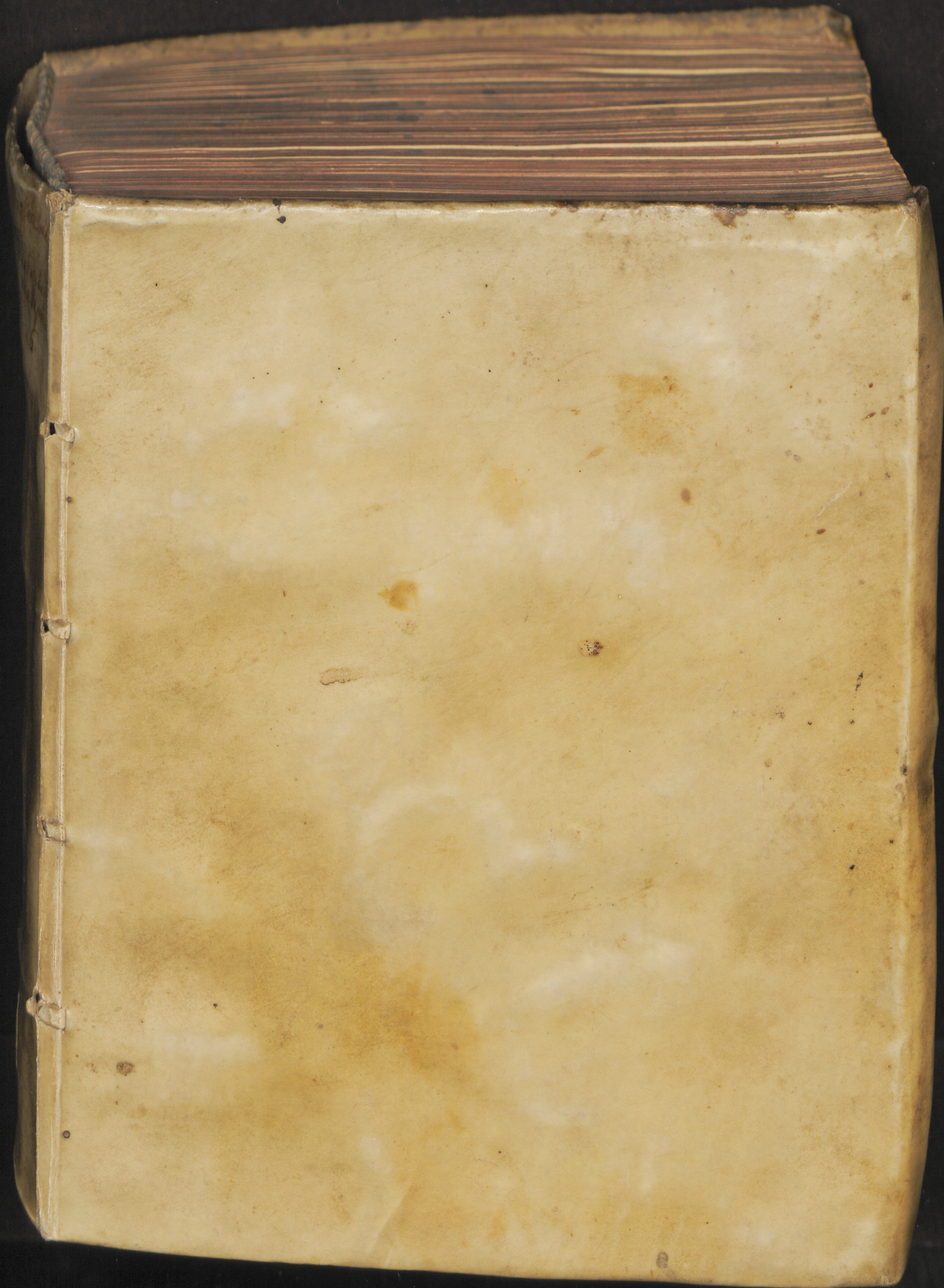
Disputationum Physicarum Decimaquarta De Elementis In Genere

Rostochii: Myliandrus, 1610

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn742736679>

Druck Freier Zugang

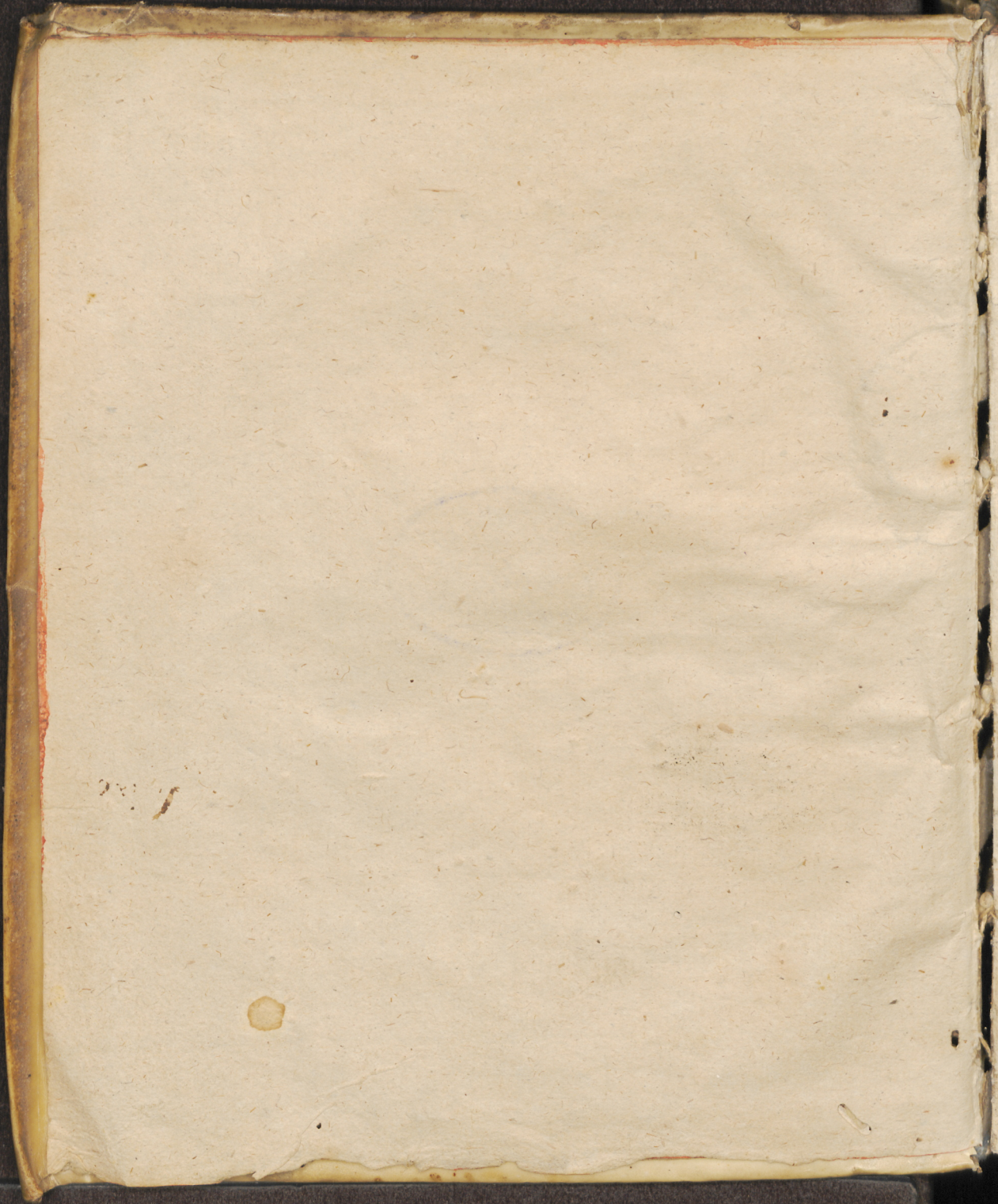
57

R. U. phil. 1609. 10.

12 gyl.

35 1717

Disputationum Physicarum
DECIMA QUARTA
DE
ELEMENTIS
IN GENERE,

Quam

Divina adspirante gratia

In Inclita Academia Rostochiensi

SUB PRÆSIDIO

M. GEORGII MEIERI

Duderstadensis Saxoniæ.

Tuebitur

JACOBUS FABRICIUS

Slesvicensis

Ad diem 4. Julij horis & loco consuetis.

Rostochij Typis Myliandrini Anno 1610.

VENERANDIS, CLARISSIMIS
ET EXCELLENTISSIMIS VIRIS

Theologis Præstantissimis

*Ecclesia Jesu Christi in Inclytâ Hamburgâ
Pastoribus & Doctoribus vigilantissimis :*

Dn. M. BERNHARDO VAGETIO
Reverendi Ministerij Seniori ac Πρωτεύοντι
dignissimo,

Dn. M. IOHANNI SCHELHAMERO.

Dn. M. IACOBO RENECCIO.

Dn. M. HENRICO RUMPIO.

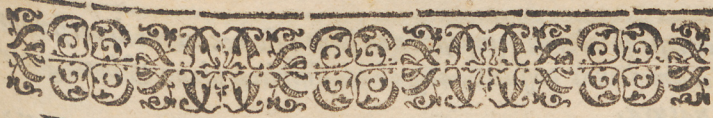
*Dominis fautoribus ac amicis suis, omnire-
verentia cultu honorandis,*

Hanc Φυσικὴν de Elementis Μαθητικῶν, in sincerioris
observantiae monumentum,

officiosè

nuncupat

JACOBUS FABRICIUS
J. F. Respondens.

DE ELEMENTIS IN GENERE.

Theorema I.

Elementa sunt corpora simplicia, homogenea, ex quibus reliqua corpora mixta omnia componuntur.

DOsteaquam primam, præstantissimamq; mundi partem, cælum nimirum, aliâq; quæ in cælo nobis contemplanda proponuntur, consideravimus: consequens est, ut proximè de Elementis, è quibus reliqua corpora mixta componuntur, differamus.

II. Dicuntur vero Elementa corpora simplicia, non simpliciter, quod omnis compositionis prorsus sint expertia, sed secundum quid, quod corpora mixta ex ijs componantur. Sunt enim Elementa composita ex materia & forma, ideoq; in se invicem mutantur, quod fit, quando materia formam quam habet abijcit, aliam induit, ideoq; Elementa non principia, sed principiata: quod inde etiam patet, quia non omnia corpora ex ijs constant, siquidem corpora cælestia, ea pro principijs minimè agnoscunt. Sunt itaq; Elementa & principia & principiata: sive corpora simplicia & composita, sed diverso respectu. Principia respectu corporum mixtorum: principiata vero respectu materia & forma, è quibus constant.

III. Homogenea, seu specie individua dicuntur, quia in partes specie differentes dividi non possunt. Sicuti enim Elementa

ex diversis speciebus composita non sunt: sic nec in res diversarum
specierum dividi possunt, atq; ob id simplicis planè & homogenea
sunt natura.

IV. Constant vero ex Elementis omnia corpora, tam perfectè,
quam imperfectè mixta. Perfectè mixta quidem, ex perfecta
eorum concretionè: imperfectè mixta, ex imperfecta Ele-
mentorum concretionè, quod inde patet, quia quando corrumpun-
tur, vicissim in Elementa resolvuntur.

Theorema II.

Materia Elementorum, non nisi materia
prima est.

Immediatè ex materia prima constant Elementa, quia non ni-
si mediantibus elementis, materia prima reperitur in mixtis, &
dicitur materia prima etiam principium mixtorum, sed remotum
tantum, proximum vero Elementorum, ut & ipsius cæli, licet cæ-
lum multis privilegijs, præ elementis gaudeat, non quidem à ma-
teria provenientius: ea enim omnibus rebus communis est: Sed
à forma, ut theor. 2. disput. 12. demonstratum est. Et quid quæso
aliud nos in cognitionem materiae prima duxit, quam Elementa?
Deprehendimus enim in quovis elemento contraria, formam vi-
delicet & privationem, & eorum pugnam, contraria autem sub-
jecto carere non possunt, siquidem aliquid sit necessum est,
quod contrarietatem istam sustineat, illud autem quid aliud est,
quam materia prima? Præterea transmutantur in se invicem
Elementa. Videmus enim, ex aqua aërem fieri, & contrà, ex aëre
aquam: Nulla autem transmutatio fit extra subjectum.
Quando igitur ex aëre fieri debet ignis, materiam primam adesse
oportet, in qua hujuscemodi transmutatio fiat. Fit autem in hunc
modum: Materia ipsius aëris, à causa aliqua efficiente alterata,
& ad

& ad transmutationem disposita, formam quam habet deponit, & in momento aliam, ignis formam assumit.

Theorema III.

Formæ Elementorum non sunt primæ qualitates, sed propriæ formæ substantiales, à quibus qualitates primæ proximè & immediatè fluunt & proficiscuntur.

I. *Formæ Elementorum, ut ferè rerum omnium nos latent. Formæ essentiam, puto latere nos, quemadmodum & alias multas, ac fortassè omnes: In magno enim versamur periculo, ne nullam veram teneamus definitionem, ne nostra scientia repat humi per tenebras, circa sola accidentia, inquit Scal. exer. 101. sect. 14. Item: Sicut vulpes elusa à ciconia, lambimus vitreum vas: pultem haud attingimus. exer. 307. sect. 21.*

Formas igitur Elementorum ignoramus. Non vero esse primas qualitates scimus. 1. Quia sunt accidentia: Sunt enim in categoria qualitatis. Nullum autem accidens est forma substantiæ. 2. Quia primæ qualitates per se incurrunt in sensum: Sunt enim tactus objectum. Nulla autem substantialis forma per se incurrit in sensum: sensus siquidè objectum est in tertia specie qualitatis, & sic accidens, quod de forma substantiali dici nequit. 3. Quia in quolibet elemento duæ sunt primæ qualitates: In igni, caliditas & siccitas: In aëre, caliditas & humiditas: In aqua humiditas & frigiditas: In terra deniq; frigiditas & siccitas. Nulla autem substantia, duabus constat formis substantialibus.

II. *Insurgunt alij. 1. Forma est, per quam res à re differt: Omnis enim differentia à forma. Atqui Elementa per primas*

qualitates, à reliquis rebus omnibus differunt. Hinc etiam loco differentia, prima qualitates in definitione elementorum ponuntur. E. g. quando ignem definio, dico, quod sit Elementum calidum & siccum. Hic caliditas & siccitas si non haberent rationem formae, non possent loco differentia, in definitione ignis poni. E. 2. Illud est rei forma, quo sublato, res ipsa tollitur: Forma enim quia est de essentia rei, non potest à re abesse, salva manente ejusdem essentia. Atqui sublatis elementorum primis qualitativibus, tolluntur elementa ipsa: Non enim essentia ignis salva manet, & integra, sublata (actu primo) caliditate & siccitate. E. 3. Per quod quid agit, illud est ejus forma: Omnis enim actio à forma. Atqui per primas qualitates elementa agunt: Quis enim nescit ignem agere per caliditatem & siccitatem? E.

III. Argumenta hac prima fronte alicujus momenti esse videntur. Sed si ad trutinam veritatis appendantur, nullius ea esse deprehendemus. Nam primum initio non est legitima forma constructum: Est siquidem in secunda figura, in qua syllogismi fieri debent, non affirmativi, sed negativi, sicuti docemur in Logica. Deinde major ita conceditur, quod videlicet per formam quidem res à re differat: Sed non omne illud statim est forma, per quod res à re differt, quia etiam per proprias operationes forma, res à se invicem distinguuntur. Hinc in forma duo consideranda veniunt, actus primus, qui est ipsa forma: & actus secundus, qui forma operatio. Et quia actus primus in rebus plerisque, ut supra dictum, nos latet, non possumus à forma rerum differentias sumere, sed ab actu secundo, à forma operationibus. Concedimus itaque Minorem, quod elementa per primas qualitates, à rebus omnibus differant, sed inde non sequitur, quod sint forma, siquidem ut jam ostensum, differentia potius sumitur ab actu secundo, à proprijs rerum operationibus, quam ab actu primo, à forma ipsa. Quod autem urges, primas qualitates non posse in definitione, loco differentia poni, si non habeant rationem formae, propterea quod diffe-

differentia in definitione aequipolleat forma, quemadmodum genus materia. Hic respondemus. Propriae rerum qualitates sive operationes, formarum si ignorantur, vicem locumque suppleant, quae quia in omnibus rebus diversa sunt, & subinde alia, aliam quoque & diversam in rebus ipsis arguunt & connotant formam. Sic formam ignis quia ignoro, in definitione loco forma, sumo proprias ignis qualitates, caliditatem & siccitatem: non secus ac in definitione equi, loco forma, proprium ejus accidens sumitur, quod est rō hinnire: Beneficio enim harum qualitatū, quia proximè à forma fluunt, forma ipsa πῶς, μὴ ἀνεξεῖως intelliguntur. Secundum argumentum quoad formam eodem laborat vitio, quo primum. Quoad materiam v. aequè est vitiosum. Nam verum quidem est, quod sublatà formā, res ipsa tollatur, sed non è contra verum est, quod illud omne sit forma, quo sublato, res auferatur: nam sublatà materiā, res quoque auferatur; sublatis proprijs rerum accidentibus sive qualitatibus, res perit. Quia enim propria accidentia immediatè formam concomitantur, imò ab ipsius essentia emanant & proficiuntur, non possunt abesse, quin simul forma destruat. Tertium argumentum unicā distinctione adhibitā diluitur, si distinguatur inter causam agentem principalem, & instrumentalem. Prima qualitates elementorum, causa sunt agentes instrumentales, quibus forma ceu instrumentis utuntur. Ipsa forma vero, causa sunt agentes principales. Actio igitur est tam à forma, quam à formae qualitatibus. Ab illa πῶς, & principaliter: ab his, δὲ πῶς, & instrumentaliter. Omnis enim forma agit mediantibus qualitatibus. Patet igitur formas elementorum, non esse primas qualitates. Ulterius vero percontanti tibi, quamnam ergo alia, si non qualitates, sint elementorum forma, nunc non dissolvam debitum: sed bona fide interea, pignori tibi relinquam, ingenui, candidi que animi verbum hoc: nescio, ut cum Scaligero loquar exer. 344. sect. 8.

Theo-

Theorema IV.

Motus Elementorum naturalis est duplex. Unus à medio sursum: alter ad medium deorsum. Arist. lib. 1. de cœlo c. 2.

I. Ignis & aër, à medio sursum: aqua & terra ad medium deorsum moventur, sed non pari modo. Extrema enim duo Elementa, ignis & terra, simpliciter & absolute, ille quidem à medio sursum: hac ad medium deorsum, feruntur: Appetitus formæ materialis in corpore simplici, puta terræ, unius tantum rei est extra ipsum: centri scilicet, quod unum cum medietate, semper ab eo loco, in quo est, non naturaliter fertur. Idcirco rectus ille motus est, quia terminus externus unus. Scal. exer. 70. s. 3. Intermedia vero duo secundum quid, vel à medio sursum, ut aër: vel ad medium deorsum, ut aqua, tendunt.

II. Est vero hujuscemodi motus à principio interno, formæ nempe, quia naturalis. Ab externo vero principio si esset, non naturalis, sed violentus esset. Deinde quia in omnibus corporibus naturâ præditis, est principium motus internum, & in ipsis Elementis, utpote quæ sunt corpora naturâ prædita, erit. Hinc Scal. Forma est principium essentielle, ut terra sit terra: & principium efficiens, ut deorsum moveatur, exer. 28. sect. 2.

Theorema V.

Figura elementorum naturalis est, sphaerica sive circularis.

I. Inter alia quibus Philosophus lib. 2. de cœlo cap. 4. probat calum

cælum esse sphericum, argumentum sumit ab elementis, præcipuis mundi partibus, & probat, hæc quia constant figurâ sphericâ, ipsam etiam cælum, quod ijs est contiguum, figurâ sphericâ consistare. Cui suffragatur Scaliger, à situ inquiring, intelligo figuram totius: Elementorum namq; loca circularia: tum quia circulari corpore, quod est cælum, tum quia circa centrum continentur, exer. 105. sect. 2. Et ratio in promptu est. Sunt enim 1. corpora homogenea. Unitas autem in homogeneis excellentius servatur in globo. Nihil enim disidet, nihil absistit, nulla inæqualitas, qua parti pars vel desit vel supersit, Scal. loco jam citato. 2. Videmus, quod aqua guttula sint spherica. Suo autem jure, sub ea figura partes sunt, sub qua totum est à natura constitutum. Scalig. ibid.

II. Quamvis autem Philosophus certam aliquam figuram elementis denegare videatur lib. 3. de celo cap. 8. quod unumquodq; undiq; extremitatem rei, cui jungitur contingat. & ad illius figuram sese accommodet: attamen quia hoc saltem per accidens fit, non est propterea elementis figura certa deneganda. Sic aqua in vase quadrato, quadratam quidem habet figuram, sed per accidens: per se autem habet rotundam.

Theorema VI.

Quatuor sunt elementa: Ignis, aër, aqua, & terra. Arist. lib. 5. de cælo cap. 5. & lib. 2. de gen. & cor. cap. 3.

1. Simplerius quidem, ignem & aërem, è numero elementorum extirbare, sed frustra conatus est, lib. 3. Phys. cap. 2 q. 1. par. 2. Rationes ejus examinabimus, si prius nostram sententiam probaverimus. Cum communi vero Philosophorum dextrè sententium schola quatuor, & neq; plura, neq; pauciora agnoscimus

B

Elemen-

Elemēta. 1. Quia quatuor sunt elemētōrū primæ qualitates, ἡ θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ἕνεσις καὶ ὑγρότης, calidum. frigidum, siccum humidū
 Arist. lib. 2. de gen. & cor. cap. 2. Qualitates autem quia sunt
 accidentia, non possunt carere subjecto. Igitur quatuor subjecta
 sunt agnoscenda, quibus qualitates istæ insunt. 2. Quia omnia cor-
 pora mixta ex quatuor elemētis sunt composita, quod patet partim
 ex generatione: Omnis enim generatio est à contrarijs, ἡ γένεσις ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστίν, ἐν ὁποτέρῃ τῶν ἐναντίων ἀνάγκη καὶ ἡ ἐναντίων ἐν ὁποτέρῃ ὡστε ἐν ἀπέναντι τῶν αὐτῶν
 τῶ πέντε τῶ ἀπὸ τῶ ἐνέσει. Arist. lib. 2. de gen. & cor. c. 8.
 t. 49. Elementa autem sibi invicem sunt contraria Arist.
 ibid. Partim ex nutritione: Omne enim vivens nutritur à qua-
 tuor Elementis: nam unum si abesset, neq; planta neq; animal
 vivere posset. Jam vero à quibus nutrimur, ex hisdem etiam
 constamus, ἀπὸ τῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἐναντίων τῶν αὐτῶν ἐστίν. t. 50.
 Partim ex resolutione, quia omnia corpora mixta in quatuor ele-
 menta vicissim resolvuntur. Corpus enim quando putrescit, primò
 humida materia abit, quæ est aqua: deinde cum calore, sicca, quæ
 est ignis: tertio materia tenuis & subtilis, quæ est aër: et quarto
 nil nisi terrea materia relinquitur.

II. Sed audiamus & argumenta Simplicii, quibus contra
 vulgarem hanc, & ab omnibus fermè receptam sententiam insur-
 git. Ac primò quidem contra ignem cum Cardano, quem jam dudum
 refutavit Scaliger exer. 9. sic insert: 1. Si inquit scripturam S.
 consulas, nusquam in ea fit mentio talis ignis, qui à DEO
 fuerit creatus, & supra aërem collocatus. 2. Si sensum con-
 sulas, nullus est ex quinque illis, quos DEUS homini attribuit,
 qui talem ignem supra aërem situm testetur. 3. Si rationem
 consulas, illa apertè Martè militat adversus ignem illum
 Lunæ proximè subjectum. Nam 1. Naturam veri ignis
 non habet, cum neq; sit lucidus, neq; ardeat, neq; illuminet,
 neq;

neq; comburat aliquid. 2. materiam combustilem non habet, quâ conservetur. 3. nulli corpori mixto materiã præbet, ex qua generetur. 4. nullus alius ejus usus solidè demonstrari potest, cujus gratiã opus fuerit, illum à DEO creari, & supra aërem collocari.

III. *Deinde adversus aërem ita pugnat*: 1. Aër non est species elementi, quia definitio, cœli non elementi ipsi competit. 2. Nullum corpus mixtū est quod ex aëre, tantquam materia, vel à DEO, vel à natura fuerit productum.

IV. *Hæc sunt argumenta, tam contra elementum aëris, quam ignis directã, qua tamen omnia, veritatis igne supposito, in fumum abeant necessum est. Primum enim laborat fallaciã consequentis. Non sequitur: In scriptura S. non fit mentio ignis elementaris. Ergo non datur. Quia paucissimarum specierum, à Deo conditarum, inibi expressa fit mentio. Quis autem sanus inde vellet inferre: Ergo species rerum naturalium, quarum non fit mentio in S. scriptura, non dantur in natura? Secundum admodum infirmum est, siquidem non sumus cum vulgo sensibus simpliciter addicti, ut tantummodo credamus, quod videmus, vel tangimus.*

Quis sensibus deprehendere potest materiam primam, rerum formas, animam nostram? Ergo hæc non sunt? haud dixerim. Neq; tamen verum est, ignem elementarem nullo modo sentiri. En proponimus familiare cū Scaligero, quotidianumq; exemplum.

Qui fumus ascendit, is in se ignis habet plurimum. Non enim ascendit propter aquam: tantominus propter terram ipsam. Sed neq; ab aëre fiet motus is: in aëre enim est,

Quem igitur quæret locum? Eum profectò qui supra aërem levissimæ debetur naturæ. Scal. exer. 9. Tertium adhuc ali-

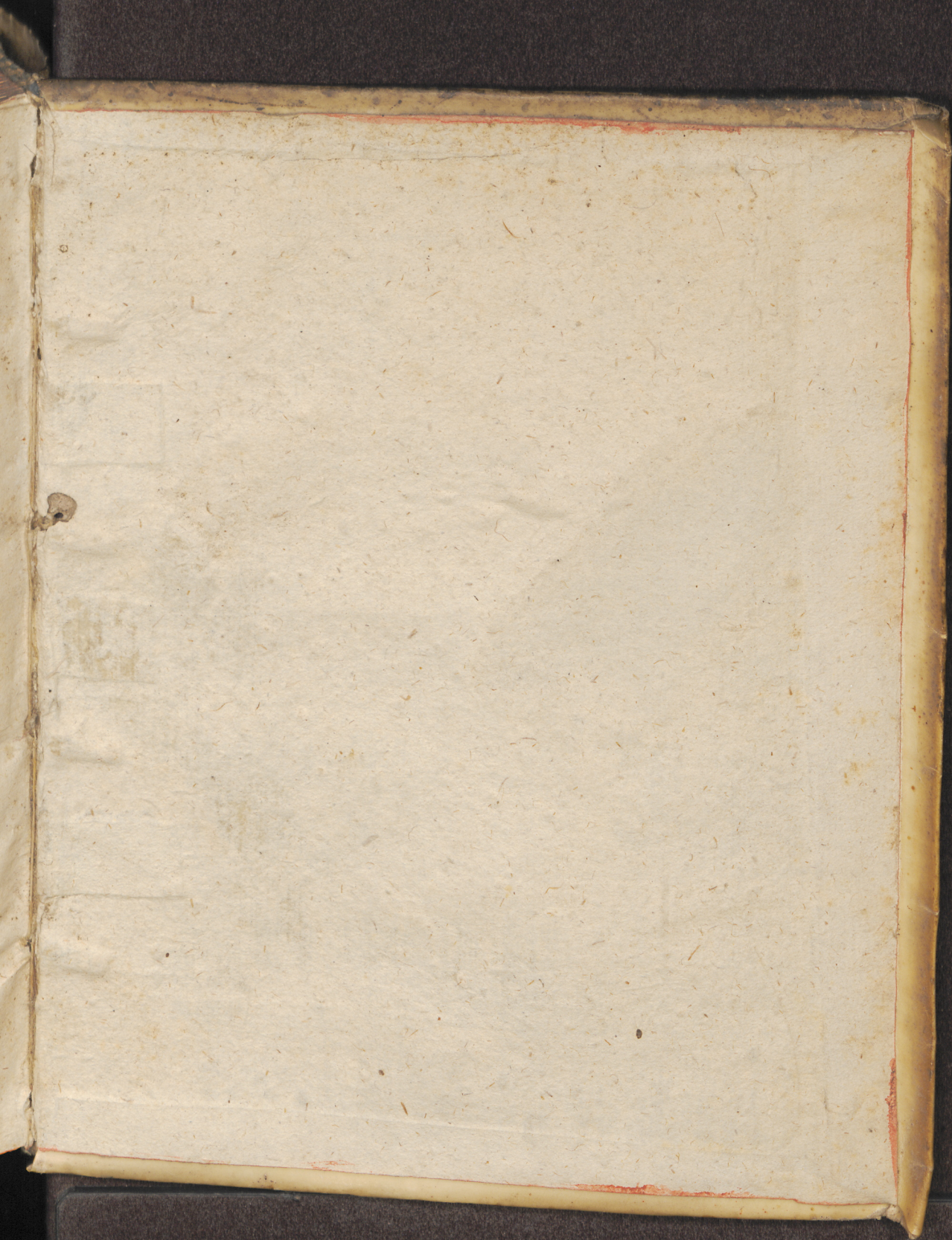
quot rationibus munitum est, ad quas ordine respondebimus. Accedat primum quidem, quod raritas ignis in causa sit, quo minus luceat, illuminet & comburat. Est namq; elementum ignis corpus valde rarum & non ita densum, quemadmodum noster ignis, quo

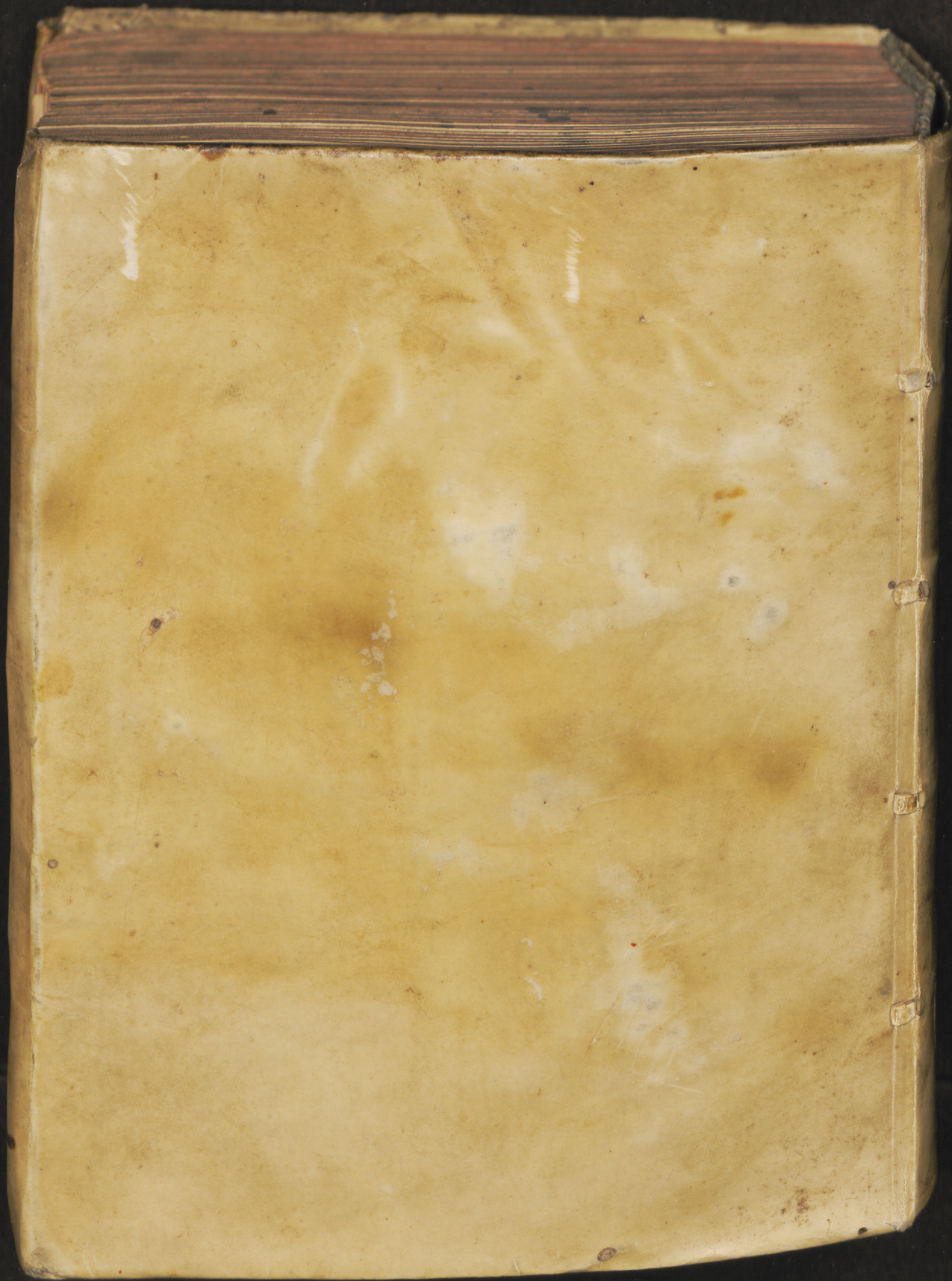
quotidiè utimur *culinaris*, qui ob densitatem suam lucet & ardet. Nam quo modo frigescit aqua congelata: sic & ignis condensatus ex illa corpulentia & lucefcit & calefcit: nō per qualitaris in singulis partibus intensiōē, sed propter earū partium propinquitatem. Scal. *ibid.* Ad secundam respondemus, quod ignis elementaris, ob puritatem suam non indigeat materiā combustibili sive pabulo, quo conservetur, quemadmodum ignis *culinaris*, qui valdè impurus, & ob id sine pabulo conservari nequit. Ad tertiam, quod principium petat. Nos enim statuimus, ignem quia elementum est, concurrere ad generationem mixti, licet non is semper, qui est sub sphaera Luna, sed qui est & reperitur in alijs corporibus mixtis: quemadmodum necessum non est, ut in generatione mixti concurrat ea terra qua est in centro, sed sufficit terra propinqua, qua est in ipsis mixtis. Plura vide apud Scal. *exer.* 23. §. 1. Ad quartam, magnum esse usum ignis elementaris: nullum enim animantium absq; eo vivere potest, cum mortuum sit omne, quod planè omnis caloris est expers. Quare autem ignis iste à DEo supra aërem sit collocatus, docet idem Scal. ignis inquiens coelo affinis est. Namq; & lucis in seipso principia continet: & admodum mobilis est, & corruptibilem corporum purissimus: & parum abest ab essentia formæ *culspiam*, *exer.* 9.

V. Restant argumenta duo adversus elementum aëris producta, dissolvenda, quorum primum simpliciter falsum est. Definitionem enim cæli, non propriè competere aëri, scit is, qui saltem à lumine, quod dicitur, Physicam salutavit. Alterum priore haud multò melius est. Ex aëre solo quidem nullum corpus mixtum generatur: sed non concurrere eum unà cum reliquis elementis ad producendum corpus mixtum, nondum probavit *Timplexus*.

COROLLARIA.

1. An elementa ex omni parte habeamus pura? N.
2. An elementa inter se transmutentur? A. *miscell. f. m. fol. 473*
3. An elementa secundum partes tantum ortui & interitui sint obnoxia? A.

306. sect. 20. in hac verba erumpens: Omne quod est, a primo principio, aut à primo principio. Unalia dependent igitur. Ergo suâ naturâ omnia corruptibilia. Est itaq; spiritus corruptibilis & corruptibilis natura: nunquam vero corrumpitur & nunquam immortalitate Deo ipsum donavit.

Theorema II.

Spiritus est vel Angelus, rationalis.

Legitimam hanc esse spiritus divisionem concedere licet. Nam 1. Angelus tantum, & animalia sunt. 2. immortalitate fruuntur. 3. per se existunt. Ergo etiam tantum spiritus existunt.

Theorema III.

Angelus est spiritus, qui per se in corpore, sed semper extra corpus existit.

I. Dicimus Angelum per se nunquam in corpore per accidens tamen id fieri posse, concedimus. quando corpora assumere, ut appareant hominibus. Et testatur Scaliger, Angelos ipsos sibi corpore esse. 359. sect. 13. Verum quia hujuscemodi corpora non sunt, & natura eorum non est, corporibus reformare, merito per se ab omni corporis unionem.

II. Sunt vero Angeli in duplici differentia: quidam mali. Malitiam intelligimus, sed moralem. Diabolus enim ratione effectus, ac Angelus bonus. Quia 1. est Ens. 2. bonum: quia bonum cum Ente convertitur. Quicquid autem à Deo creatum est, bonum est.

A 3

the scale towards document